

УДК 371

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

*Лов'янова Ірина Василівна
старший викладач кафедри математики
Криворізький державний педагогічний університет*

Перехід до 12-ти річної школи об'єктивно вимагає переведення освітнього процесу на технологічний рівень. Відбувається зміна парадигми освіти: пропонується інший зміст, підходи, відносини, тощо. Важливою складовою педагогічного процесу стає особистісно орієнтована взаємодія вчителя і учнів. Ефективність формування знань, умінь та навичок учнів залежить від багатьох чинників, серед яких ми особливу увагу приділяємо наступним:

1. Професійна готовність випускників педагогічних вузів до технологічних змін в освіті.

2. Методична озброєність майбутніх вчителів (володіння змістом навчання, опанування різних форм і методів навчання, методичні основи організації педагогічної взаємодії на уроці).

Відповідна професійна підготовка випускників педагогічних вузів відбувається на заняттях з предметів педагогічного циклу, зокрема педагогіки, педагогічної майстерності, нових освітніх технологій. Що ж стосується питань методичної підготовки майбутнього вчителя, то озброєння студентів необхідними знаннями з методики навчання математики, які продиктовані сучасними навчальними технологіями, ми вважаємо за потрібне розглядати на практичних та лабораторних заняттях із методики викладання математики (МВМ).

Розглянемо шляхи формування професійної компетентності майбутніх вчителів математики на заняттях із фахових дисциплін, а саме: методику опанування студентами різних організаційних форм навчання і

відпрацювання умінь добору необхідного навчального змісту під час підготовки до уроку.

До організаційних форм навчання, якими мають володіти студенти-випускники, ми відносимо: навчальний діалог, гру, співробітництво, групову роботу учнів у малих інтерактивних групах, певне місце серед них займають і такі види навчання, як: індивідуальне спілкування з учителем, робота в групі, колективна робота всього класу. На сучасному етапі переходу до особистісно-орієнтованих технологій навчання виникає необхідність з'ясування переваг кожного із зазначених видів навчання і вибір найбільш оптимального виду, через який може здійснюватися особистісно-орієнтований підхід. Опитування учнів старших класів шкіл, ліцеїв та гімназій м. Кривого Рогу, в якому з'ясовувалися ті види навчання, в яких учні відчують себе найбільш комфортно, засвідчило, що індивідуальне спілкування обрали 34,2% опитуваних, роботу в групі та колективну роботу класу – відповідно 34,2% і 31,6%. Це, у свою чергу, означає, що учні мають приблизно однакову готовність до навчання в будь-якому із зазначених видів і грамотна комбінація цих видів у спеціально-організованому навчанні сприятиме розвитку особистості учнів, зокрема, таких їх якостей, як уміння працювати в групі, приймати рішення, відстоювати свої власні думки, вступати в діалог тощо.

Грамотна комбінація видів навчання в організації процесу навчання потребує від студентів, майбутніх учителів математики, спеціальної підготовки. При цьому найбільш ефективними, з нашої точки зору, є ділові й рольові ігри, під час яких студенти, виконують роль учнів, засвоюють разом із змістом занять методичні особливості організації подібних занять зі школярами. Зміст дисциплін математичного циклу сприяє створенню малих груп як на етапі ознайомлення і засвоєння нового навчального матеріалу, так і на інших етапах: закріплення, узагальнення, систематизації, контролю.

Запроваджуючи на заняттях із студентами роботу малих інтерактивних груп, ми спиралися на дослідження, зроблені Є.В.Коротаєвою [1].

Опишемо як відбувалося робота в зазначених малих інтерактивних групах у ході експериментального навчання.

Створення й організація роботи групи складається з таких етапів: розподіл учнів на групи, з'ясування функцій учасників і змісту діяльності груп, робота в групах.

На першому етапі студенти знайомляться з найпоширенішими способами формування малих груп: з ініціативи вчителя (найпростіший спосіб, який дає змогу зрівняти групи за рівнем підготовки учнів, але може призвести до психологічної несумісності в малих групах); за бажанням учнів (теж один із поширених способів, при цьому немає проблем із сумісністю, але до таких груп, як правило, входять різні за рівнем навченості учні); за стилем інтелектуальної діяльності (ерудит, критик, генератор ідей – такий спосіб формування малих груп придатний у позакласній або факультативній роботі); за бажанням лідерів (Учитель надає першим за рейтингом "найсильнішим" учням право набрати власні групи. Наслідками такого способу формування груп є досить висока сумісність у групах. Головний недолік – це психологічний прес на тих, кого вибрали останніми, а також різний внесок учнів у відповідь.).

Організована таким чином робота студентів на практичних та лабораторних заняттях із МВМ, по-перше, сприяє формуванню власних особистісних якостей студента, по-друге, озброює знаннями з методики організації і проведення різних форм навчання через активні форми їх засвоєння.

Методична підготовка майбутніх учителів включає вміння добору необхідного навчального змісту на уроці, а тому передбачає озброєння студентів знаннями про складання й методику пред'явлення учням систем

задач, спрямованих на формування того чи іншого поняття, уміння, способу дії тощо.

Висвітливо деяких шляхи методичної підготовки студентів для здійснення ними задачного підходу в навчанні учнів.

Теоретична підготовка має на меті ознайомлення з положеннями, яких слід дотримуватися вчителів під час складання системи задач, а саме:

1. Задачі повинні ускладнюватися поступово й належати до таких класів: задачі за зразком; задачі, що потребують перебудови зв'язків тезауруса; задачі, що потребують самостійної добудови тезауруса й подальшого його засвоєння.

2. Система задач має бути складена у відповідності з процесом досягнення цілей навчання.

3. Розв'язання кожної задачі із системи повинно передбачати реалізацію послідовних етапів:

- а) осмислення проблеми, спосіб розв'язання якої поки що невідомий;
- б) розчленовування задачі на відоме й шукане (осмислення запитання й наявних даних);
- в) виявлення залежностей між відомим і шуканим;
- г) здійснення розв'язання, співвіднесення його з умовою й вимогами задачі;
- д) перевірка розв'язку.

4. Засвоєнню етапів розв'язання задач сприятиме пред'явлення задач у певній послідовності, яка складається з урахуванням співвідношення відомих і невідомих даних задачі. Так, до задач першого виду слід відносити задачі, в яких міститься як система відомих, так і невідомих даних і вимога встановити значення невідомого; задачі другого виду містять лише невідомі й вимогу встановити їх значення; третій вид – задачі, які складаються тільки з вимоги встановити значення невідомого, при цьому система відомих і невідомих даних не повідомляється [2, с. 8-11].

При цьому слід пам'ятати, що існують системи задач із різними функціями. Так, наприклад, дотримуючись загальних вимог до складання системи задач, можна побудувати:

- а) систему задач на засвоєння поняття і його означення;
- б) систему задач на засвоєння теореми й її доведення.
- в) систему задач на засвоєння правил і алгоритмів.

Практичні навички складання систем задач студенти відпрацьовують на заняттях із практичного курсу методики викладання предмета.

Методичне озброєння майбутніх учителів також відбувається через самостійне виконання нами завдань, спрямованих на відновлення поняття з його ознаками й зв'язками, на розпізнавання поняття і його практичне застосування; завдань, що дають можливість проявити уміння аналізувати ситуацію, встановлювати аналогії з відомим і нові зв'язки; завдань на класифікацію невідомих об'єктів і формування нових понять.

Також, корисно озброїти студентів такими організаційними формами роботи на уроці, як: самостійне складання різних способів розв'язання даної задачі; визначення оптимальності й узагальненості пред'явлених способів; різні способи моделювання й схематизації однієї і тієї ж задачі, з'ясування своєрідності й корисності кожного способу моделювання.

Вважаємо, що запропоновані способи методичної озброєності студентів сприятимуть їх підготовці до здійснення задачного підходу до вивчення дисциплін природничо-математичного циклу.

У статті розглядаються шляхи формування професійної компетентності майбутніх вчителів на заняттях із фахових дисциплін. А саме: методика опанування студентами різних організаційних форм навчання на лабораторних заняттях і відпрацювання на практичних заняттях з методики навчання математики умінь добору необхідного навчального змісту для здійснення задачного підходу до навчання.

В статье рассматриваются пути формирования профессиональной компетентности будущих учителей на занятиях по дисциплинам методического цикла. А именно: методика овладения студентами на лабораторных занятиях разными организационными формами обучения и отработка на практических занятиях по методике обучения математики умений отбора необходимого содержания обучения для осуществления задачного подхода к обучению.

Література.

1. Коротяева Е.В. Директор-учитель-ученик: пути взаимодействия / М.: Сентябрь, 2000. – 144 с.
2. Лернер И.Я. Развивающее обучение с дидактических позиций //Педагогика. – 1996. – №2. – С.8-11.